

HANDELINGEN

12:1-25

De dood van Jakobus, Petrus' wonderlijke bevrijding en Gods oordeel over Herodes

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/handelingen/12-1-25

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Saulus, Paulus en de opbouw van Handelingen	3 min	4
2	De plaats en tijd van Petrus' vervolging	3 min	5
3	Herodes Agrippa en zijn dynastie	2 min	7
4	Jakobus als apostel en martelaar	3 min	8
5	Gods wil in leven en sterven	3 min	9
6	De overlevering over Jakobus' dood	2 min	10
7	Jakobus en de apostolische opvolging	4 min	11
8	Petrus bewaakt en de gemeente in gebed	3 min	13
9	Een engel bevrijdt Petrus	2 min	15
10	God bevrijdt wanneer Hij dat wil	2 min	16
11	Petrus gaat naar het huis van Maria	2 min	17
12	Rhodé herkent Petrus aan de poort	3 min	18
13	De betekenis van 'zijn engel'	2 min	20
14	Jakobus de Rechtvaardige als leider	3 min	21

15	Petrus draagt de leiding over	2 min	22
16	Petrus' onbekende toevluchtsoord	3 min	23
17	Petrus en de heidenen in Antiochië	4 min	25
18	De bewakers worden gestraft	2 min	26
19	Herodes, Tyrus en Sidon	2 min	27
20	Josephus als Joodse geschiedschrijver	3 min	29
21	Josephus over Herodes' laatste dagen	3 min	30
22	Herodes wordt ziek en sterft	2 min	31
23	Gods oordeel over Herodes	3 min	1
	Om verder te lezen		34

1

Saulus, Paulus en de opbouw van Handelingen

Laten we Handelingen hoofdstuk 12 openslaan. In dit gedeelte van Handelingen wisselt Lukas steeds tussen Paulus en Petrus. Eerst noemt hij Paulus alleen in verband met zijn bekering en zijn vroege leven als christen in hoofdstuk 9. Daarna gaat hij terug naar Petrus en naar verschillende gebeurtenissen in zijn leven. Vervolgens gaat het verhaal weer terug naar Paulus en vertelt het hoe Barnabas hem in Tarsus vond en hem meenam naar Antiochië.

Paulus werd op dit punt nog steeds Saulus genoemd. Hij had trouwens beide namen. Ik moet dit even verduidelijken. Mensen zeggen soms dat hij Saulus heette totdat hij zich bekeerde en dat hij daarna Paulus werd genoemd. Dat is niet echt waar. Vanaf zijn geboorte heette hij zowel Saulus als Paulus. Paulus was zijn Romeinse naam. Die kreeg hij bij zijn geboorte, omdat zijn vader een Romeins burger was en hij bij zijn geboorte een Romeinse naam zou krijgen. Maar omdat hij in zijn jonge jaren onder Joden werkzaam was, gebruikte hij zijn Joodse naam, Saulus.

Het is puur toeval dat de twee namen ongeveer hetzelfde klinken. Ze zijn niet als zijn twee namen gekozen omdat ze ongeveer hetzelfde klonken. Saulus is een Hebreeuwse naam die 'gevraagd' betekent. Hij was natuurlijk vernoemd naar koning Saul in het Oude Testament. Paulus is een heel gewone Latijnse naam. Die betekent 'klein'. Toevallig had hij beide namen vanaf zijn geboorte. Maar in zijn jonge jaren ging hij, omdat hij niet met heidenen omging, uitsluitend door het leven als Saulus, zijn Joodse naam.

Op dit punt in het boek Handelingen gaat hij nog steeds door het leven als Saulus. Pas in hoofdstuk 13, wanneer hij en Barnabas als zendelingen naar de heidense wereld worden uitgezonden, begint Lukas hem Paulus te noemen. Als je naar hoofdstuk 13, vers 9 kijkt, staat daar:

Maar Saulus (die ook Paulus genoemd wordt), vervuld met de Heilige Geest, keek hem doordringend aan, en zei:

HANDELINGEN 13:9

Vanaf dat moment wordt hij altijd Paulus genoemd. De overgang van hem Saulus noemen naar hem Paulus noemen staat dus precies daar, in Handelingen 13:9.

Het is ook zo dat dit verhaal waarin hij zichzelf Paulus noemt, zich afspeelde terwijl hij en Barnabas het evangelie verkondigden aan een Romeinse gezagsdrager die Paulus heette: Sergius Paulus, wat Sergius Paul zou zijn. Misschien kwam hij, doordat hij deze bestuurder die Paulus heette diende, op het idee om zichzelf ook Paulus te noemen, om aansluiting bij die man te vinden. Maar eigenlijk lijkt dat niet erg waarschijnlijk. Het lijkt waarschijnlijk dat het kwam doordat hij zich in de heidense wereld bevond en nu zijn heidense naam gebruikte, zijn Romeinse naam.

2

De plaats en tijd van Petrus' vervolging

Maar aan het einde van hoofdstuk 11 gaan hij en Barnabas vanuit Antiochië naar Jeruzalem om een gift te brengen vanwege een hongersnood die werd verwacht. Die werd verwacht omdat een profeet die Agabus heette, had voorspeld dat deze hongersnood zou komen. Saulus en Barnabas nemen dus deze collecte mee, die de gemeente in Antiochië voor de arme heiligen in Jeruzalem had gehouden, en brengen die naar hen toe. We lezen pas aan het einde van hoofdstuk 12 weer over hen.

Tussen hun aankomst in Jeruzalem en hun vertrek uit Jeruzalem wordt dit verhaal ingevoegd. Of het chronologisch gezien op dit moment plaatsvond, weten we niet zeker, want Lukas deelt zijn verslag niet altijd op die manier in. Hij heeft een

tijdsperiode aan Petrus besteed en een tijdsperiode aan Paulus, en soms overlappen die perioden elkaar.

De reden waarom ik niet weet of het verhaal in hoofdstuk 12 plaatsvond terwijl Paulus en Barnabas in Jeruzalem waren, is dat het een behoorlijk zware tijd in Jeruzalem was. We lezen dat Herodes de gemeente begon te vervolgen. Hij doodde Jakobus en probeerde Petrus te doden. Dit was een heel gevaarlijke tijd voor de gemeente in Jeruzalem. Ik weet niet of Saulus en Barnabas daar toen waren, of dat Lukas eenvoudigweg het verhaal over Barnabas en Saulus heeft onderbroken om nog één gebeurtenis uit het leven van Petrus te vertellen, die misschien wel en misschien niet in diezelfde tijd plaatsvond.

Er staat:

Omstreeks die tijd sloeg koning Herodes de hand aan sommigen van de gemeente om hen kwaad te doen. En hij doodde Jakobus, de broer van Johannes, met het zwaard. En toen hij zag dat het de Joden welgevallig was, ging hij verder door ook Petrus te grijpen (het waren de dagen van de ongezuurde broden); en toen hij ook die gegrepen had, zette hij hem in de gevangenis en gaf hem over aan vier wachten, elk bestaande uit vier soldaten, om hem te bewaken, omdat hij hem na het Pascha wilde voorleiden aan het volk.

HANDELINGEN 12:1-4

De Dagen van de Ongezuurde Broden zijn de zeven dagen die volgden op de viering van het Pascha, en het hele feest dat een week duurde, werd soms Pascha genoemd. In vers 3 wordt ons verteld dat dit tijdens de Dagen van de Ongezuurde Broden gebeurde. Dat betekent dat de dag van het Pascha voorbij was en dat ze zich nu in het gedeelte van de week van de Ongezuurde Broden bevonden. Maar aan het einde van vers 4 wordt de hele week Pascha genoemd: nadat het Pascha voorbij is, nadat de feestelijkheden van de hele week voorbij zijn. Petrus wordt op dit moment dus in de gevangenis vastgehouden.

3

Herodes Agrippa en zijn dynastie

De Herodes om wie het hier gaat, is Herodes Agrippa de Eerste. Later in het boek Handelingen komt er nog een Herodes Agrippa voor. In hoofdstuk 26 zal Paulus zijn getuigenis geven voor een andere Herodes Agrippa, die de zoon is van deze Herodes Agrippa. Deze Herodes was de kleinzoon van Herodes de Grote. Herodes de Grote was de grondlegger van de Herodiaanse dynastie. Hij was al in 40 voor Christus aangesteld als heerser over Judea. Maar hij moest verscheidene jaren strijden. Hij moest tegen de Joden, zijn eigen onderdanen, strijden om hen zover te krijgen dat ze hem toelieten binnen te komen en over hen te regeren, omdat hij niet Joods was. Hij was gedeeltelijk Joods. Herodes was een Edomiet, gedeeltelijk Edomitisch en gedeeltelijk Joods. Zijn zonen waren blijkbaar echter Joodser dan hij, omdat zij met Joodse vrouwen trouwden, en hij trouwde met Joodse vrouwen. Zo kwam er in de latere generaties meer Joods bloed in de familie. Herodes Agrippa I, de kleinzoon van Herodes de Grote, wilde de Joden graag tevredenstellen. Herodes Agrippa II, die Paulus in hoofdstuk 26 toesprak, was bijna volledig Joods en zeer geïnteresseerd in Joodse aangelegenheden en de Joodse wet.

We hebben hier dus een man die afstamde van Herodes de Grote, die een soort heidense heerser was. Herodes de Grote is degene die alle kleine kinderen in Bethlehem doodde. Herodes de Grote is degene die stierf toen Jezus als baby in Egypte was. Maar enkele van zijn zonen regeerden na hem. Herodes Antipas had na Herodes de Grote in Galilea geregeerd, en Herodes Filippus in enkele gebieden ten noordoosten van Israël. Verscheidene zonen van Herodes verdeelden zijn grondgebied. Herodes Archelaüs had na de dood van zijn vader korte tijd in Judea geregeerd. Maar dit was nu een kleinzoon van Herodes, en hij was de Joden gunstig gezind. Hij zag dat de Joden de apostelen niet mochten. Daarom besloot hij de gemeente te vervolgen, want daarmee kwam hij bij de Joden in een goed blaadje te staan. Historisch gezien staat hij erom bekend dat hij altijd vooral bij de Farizeeën in de gunst probeerde te komen.

4

Jakobus als apostel en martelaar

De meeste vervolging van de christenen in Jeruzalem was tot op dit moment afkomstig van Sadduceeën, die bezwaar maakten tegen de prediking van de opstanding. Maar ik veronderstel dat ook de Farizeeën de apostelen voor het grootste deel lastig moeten hebben gevonden. Er staat dus dat Herodes Jakobus met het zwaard doodde. Daar wordt heel snel en zonder veel bijzonderheden aan voorbijgegaan. Eusebius, de kerkhistoricus, vertelt ons er echter iets meer over in zijn boek Kerkgeschiedenis. Dit werd rond het jaar 325 na Christus geschreven. Het is de vroegste kerkgeschiedenis die we hebben, afgezien van het boek Handelingen. Lukas schreef waarschijnlijk rond het jaar 62 na Christus. Ongeveer 250 jaar later schreef Eusebius vervolgens een geschiedenis van de kerk, die zeer waardevol is. Een deel van wat Eusebius ons vertelt over de eeuwen vóór zijn eigen tijd, kende hij natuurlijk uit de overlevering die binnen de kerk was doorgegeven, en waarschijnlijk was dat een betrouwbare overlevering. Per slot van rekening waren deze verhalen in slechts een paar eeuwen tijd waarschijnlijk niet veel veranderd, vooral niet onder mensen die erop gebrand waren de informatie te bewaren. We hebben dus enige informatie over de dood van Jakobus.

Er zijn veel mannen die Jakobus heten in de Bijbel. Deze Jakobus is de zoon van Zebedeüs, de broer van Johannes. Denk aan de twee vissers die bij Petrus en Andreas waren toen ze bij hun visnetten vandaan werden geroepen: Jakobus en zijn broer Johannes. Jakobus, Johannes en Petrus werden in de periode van de Evangeliën, toen Jezus op aarde was, beschouwd als de binnenste kring rond Jezus. Deze drie mannen waren degenen die met Jezus de berg der verheerlijking opgingen, terwijl de andere discipelen onder aan de berg bleven. Dit zijn de drie die samen met Jezus en de ouders de kamer van de dochter van Jaïrus binnengingen. Alle andere apostelen bleven buiten. Dit zijn dezelfde drie die op de avond van Zijn verraad verder de hof van Gethsémané in mochten gaan om met Jezus te bidden, terwijl de andere negen apostelen bij de ingang achterbleven. Deze drie — Petrus, Jakobus en Johannes — hadden een heel bijzondere nauwe band met Jezus.

Het waren Jakobus en Johannes, de twee broers, die Jezus via hun moeder vroegen of zij aan Jezus' rechter- en linkerhand mochten zitten wanneer Hij in Zijn Koninkrijk kwam, dus op de twee ereplaatsen. Jezus zei:

Maar Jezus antwoordde en zei: U weet niet wat u vraagt; kunt u de drinkbeker drinken die Ik drinken zal, en met de doop gedoopt worden waarmee Ik gedoopt word? Zij zeiden tegen Hem: Dat kunnen wij. En Hij zei tegen hen: Mijn drinkbeker zult u wel drinken, en met de doop waarmee Ik gedoopt word, zult u gedoopt worden; maar het zitten aan Mijn rechter- en aan Mijn linker hand is niet aan Mij om te geven, maar het zal gegeven worden aan hen voor wie het bestemd is door Mijn Vader.

MATTHEÛS 20:22-23

Omdat ze geen idee hadden waar Hij het over had, zeiden ze:

Ja, dat kunnen we doen.

Hij zei:

Julie zullen zeker met dezelfde doop worden gedoopt als ik en uit dezelfde beker drinken als ik, maar wie er rechts en links van me mag zitten, daar ga ik eigenlijk niet over; dat bepaalt de Vader en Hij geeft die plaatsen aan wie Hij wil.

5

Gods wil in leven en sterven

Hij voorspelde inderdaad dat Jakobus en Johannes zouden sterven en vervolging zouden ondergaan, zoals Jezus dat ook zou ondergaan. Dit is de vervulling van die voorspelling in het leven van Jakobus. Volgens de overlevering leefde Johannes nog vele tientallen jaren langer en is hij misschien helemaal niet als martelaar gestorven, hoewel hij wel met de marteldood werd geconfronteerd. Volgens de overlevering werd Johannes op hoge leeftijd veroordeeld om in kokende olie te worden gedompeld. Voor

de meeste mensen zou dat de marteldood betekenen — ze zouden sterven. Maar hij overleefde dat op bovennatuurlijke wijze en daarom werd hij naar Patmos verbannen. Dat is natuurlijk waar hij het boek Openbaring schreef. Volgens de kerkelijke overlevering stierf Johannes niet als martelaar. Nadat hij van Patmos was vrijgelaten, keerde hij terug naar Efeze, bracht daar zijn laatste jaren door en stierf als oude man in de gemeente van Efeze.

Jakobus, zijn broer, was echter de eerste apostel die als martelaar stierf en daarmee de profetie vervulde die Jezus had uitgesproken over het drinken van die beker. Het is interessant dat van deze twee broers Johannes langer leefde dan alle andere apostelen, terwijl Jakobus om de een of andere reden korter leefde dan alle anderen. Wij kennen de wegen van God niet en weten niet waarom Hij deze dingen doet. Want we lezen dat Petrus ook werd gearresteerd, maar op dat moment niet als martelaar stierf. Waarom God Petrus spaarde en waarom God Jakobus niet spaarde, is een van die dingen waarover de gemeente, en vooral de familieleden van Jakobus, zich ongetwijfeld afvroegen. Ze vroegen zich af waarom Jezus hem niet spaarde. Hoe dan ook, Petrus stierf later eveneens als martelaar. We zullen allemaal sterven. Het is alleen de vraag hoe God ervoor kiest ons te laten sterven tot Zijn heerlijkheid.

In de laatste verzen van het Evangelie van Johannes vertelt Johannes hoe Jezus na Zijn opstanding onder vier ogen met Petrus sprak over de manier waarop Petrus zou sterven. Johannes zegt het zo: Hij sprak hierover met betrekking tot de wijze waarop Petrus God door zijn dood zou verheerlijken. En daar gaat het natuurlijk helemaal om. Het gaat er niet om of we lang of kort leven. De vraag is of God in onze dood wordt verheerlijkt. Je kunt maar één keer sterven. Het belangrijkste is dat je dood, hoe of wanneer die ook komt, tot heerlijkheid van God is. Zo was het met Jakobus.

6

De overlevering over Jakobus' dood

We hebben deze overlevering over de dood van Jakobus, die Eusebius heeft bewaard. Hij zegt: 'Over deze Jakobus voegt Clemens het volgende toe' — volgens mij zou dit Clemens van Rome zijn. Er waren twee mannen die Clemens heetten. Er was Clemens van Rome en er was Clemens van Alexandrië. Volgens mij verwijst hij hier naar

Clemens van Rome. Hij zegt: ‘Over deze Jakobus voegt Clemens in het zevende boek van zijn Instellingen een vermeldenswaardig verhaal toe, dat hij kennelijk optekent volgens de overlevering die hij van zijn voorouders had ontvangen. Hij zegt dat de man die hem naar de rechterstoel bracht, hem zijn getuigenis van het geloof hoorde afleggen en daardoor bewogen werd, en zelf beleed christen te zijn. Daarom werden beiden, zo zegt hij, weggevoerd om te sterven. Onderweg smeekte hij Jakobus hem te vergeven. Jakobus dacht even na, antwoordde: “Vrede zij met u,” en kuste hem. Daarna werden beiden op hetzelfde moment onthoofd.’

Wat hij zegt, is dat wanneer iemand voor de rechter werd gebracht, er aanklagers moesten zijn. Deze man die samen met Jakobus werd onthoofd, was ongetwijfeld de aanklager die Jakobus valselijk had beschuldigd. Toen hij vervolgens de vredigheid van Jakobus zag en zag hoe Jakobus zich erbij neerlegde dat hij voor de Heere zou sterven, maakte dat zo’n indruk op hem dat de valse aanklager zich bekeerde, Jakobus om vergeving vroeg, Christus beleed en tegelijk met Jakobus werd gedood. Volgens de vroegste overleveringen van de kerkvaders werd op dat moment dus niet alleen Jakobus met het zwaard onthoofd, maar ook de man die hem had beschuldigd.

Afgezien van dat korte traditionele verhaal van Eusebius weten we maar heel weinig over de dood van Jakobus. In Handelingen, hoofdstuk 12, vers 2, wordt er zonder veel verdere opmerkingen aan voorbijgegaan.

7

Jakobus en de apostolische opvolging

Het is interessant dat er door de dood van Judas een plaats in het apostelschap vrijkwam, omdat er toen nog maar elf apostelen waren. Daarom besloten de apostelen in hoofdstuk 1 dat ze iemand moesten kiezen om Judas te vervangen. Ze kozen Matthias als vervanger van Judas. Rooms-katholieken geloven dat dit aantoonde dat er een beginsel van apostolische successie bestaat. Het is de officiële overtuiging van de Rooms-Katholieke Kerk dat ieder van de apostelen vóór zijn dood een opvolger aanwees, of dat er op zijn minst na zijn dood iemand werd aangewezen die hem verving. Wanneer die generatie leiders vervolgens stierf, werd ieder van hen weer door iemand anders vervangen, en zo ging dat door de eeuwen heen.

Daarom komen ze op het idee dat de paus zo belangrijk is. Ze geloven dat Petrus de eerste bisschop van Rome was. Dat wordt nergens in de Schrift gezegd en het is zelfs niet waarschijnlijk dat het waar is. Maar ze geloven dat Petrus de eerste bisschop van Rome was. Toen hij stierf, volgde een andere bisschop van Rome hem op, daarna weer een ander, en daarna weer een ander, en daarna weer een ander. Sinds de tijd van Petrus heeft iedere bisschop van Rome op de zetel gezeten waarop Petrus zat en heeft hij daarom het gezag van Petrus. Ze geloven ook dat het bisschoppencollege bestaat uit de bisschoppen die de apostelen zijn opgevolgd.

Als je vraagt: ‘Waar halen jullie dit idee van apostolische successie vandaan?’ dan denken wij die niet rooms-katholiek zijn waarschijnlijk — en ik denk dat ook — dat de apostelen geen opvolgers hadden. Het is waar dat Eusebius spreekt over mensen die hen als leiders opvolgden, maar niet als apostelen. Het is waar dat als deze apostelen ergens gemeenten leidden, na hun dood iemand anders de gemeente leidde, en daarna weer iemand anders. Maar dat betekent niet dat degene die hen verving net als zij een apostel was. Jezus had de apostelen uitdrukkelijk aangewezen als unieke leiders van de gemeente. Er is geen reden om te geloven dat zij een ambt bekleedden waarin mensen hen konden opvolgen en net als zij apostelen konden zijn.

Maar de Rooms-Katholieken wijzen op de vervanging van Judas in Handelingen, hoofdstuk 1. Ze zeggen dat Judas weg was en dat ze hem daarom moesten vervangen. Maar merk op dat ze Jakobus na zijn dood niet vervangen. Nu zijn er nog maar elf levende apostelen en is er één in de hemel. Duizenden jaren later zijn er twaalf apostelen in de hemel. Ze zijn nu allemaal in de hemel, maar ze zijn nog altijd de twaalf apostelen. Er zijn geen opvolgers. Er zijn geen mensen op aarde die door de eeuwen heen de opvolgers zijn van ieder van de twaalf apostelen. De Bijbel zegt in elk geval niet dat die er zouden zijn.

Judas werd vervangen omdat hij afvallig was geworden, omdat hij het geloof had verlaten. Hij had het Koninkrijk van God volledig verlaten. Een apostel die in geloofsgetrouwheid sterft, blijft een apostel. Wanneer Johannes in Openbaring hoofdstuk 21 het Nieuwe Jeruzalem ziet, ziet hij dat het twaalf fundamentstenen heeft, en op elke steen staat de naam van een van de twaalf apostelen. En dan moeten we aannemen dat dit de oorspronkelijke apostelen zijn. Ik geloof dat zij tot in eeuwigheid het fundament blijven van wat God heeft gedaan, van wat God heeft gebouwd — de

gemeente — en dat zij geen werkelijke vervangers hebben die het ambt bekleden dat zij bekleedden. Jakobus wordt dus met een korte mededeling uit de weg geruimd, zonder enige aanwijzing dat de gemeente ooit dacht: ‘Nu hebben we er nog maar elf. We kunnen maar beter een andere man hierheen halen.’ Er is geen opvolger van Jakobus.

8

Petrus bewaakt en de gemeente in gebed

Dan wordt Petrus gearresteerd. Omdat het de feesttijd is, besluit Herodes dat hij hem niet meteen zal doden. Hij zal hem tot na de tijd van het Pascha in de gevangenis houden, en dan zal hij hem naar buiten brengen en doden. In vers 4 staat dat ze hem overdroegen aan vier wachtgroepen. Dit woord ‘wachtgroepen’ betekent tetraden, dat wil zeggen: groepen van elk vier soldaten. Er zijn dus vier groepen van vier soldaten, zestien soldaten.

Je zou de indruk kunnen krijgen dat dit betekent dat zestien mannen tegelijk Petrus bewaakten, maar dat is niet het geval. Het Romeinse beleid was om bij elke nachtwake de wacht af te lossen. Er waren vier nachtwaken, en dus waren er vier wachtgroepen die elkaar aflostten. Ze hielden drie uur lang de wacht. Dan kwam er een andere groep, en na drie uur weer een andere groep, enzovoort. Even later, in vers 6, lezen we dat Petrus tussen twee bewakers in geketend lag en dat er kennelijk twee bewakers bij de deur op wacht stonden. Dat is dus wat een tetrade tijdens haar dienst deed. Ze hadden diensten van drie uur en om de nacht door te komen hadden ze er vier nodig. Deze vier wachtgroepen waren dus aan hem toegewezen.

Vers 5:

Petrus werd dus in de gevangenis bewaakt; maar door de gemeente werd voortdurend voor hem tot God gebeden.

HANDELINGEN 12:5

Ik kan me voorstellen dat zojuist een van de twaalf apostelen zonder pardon uit de weg was geruimd. En nu stond een ander, die ook een van de drie was — Petrus, Jakobus en Johannes — een van de drie uit de binnenste kring, hetzelfde lot te wachten.

Twee van de drie waren nu hetzelfde lot tegemoetgegaan of stonden op het punt dat te ondergaan, en de gemeente zal heel wanhopig zijn geweest en voor Petrus hebben gebeden.

Ik vraag me af of de gemeente niet evenveel voor Jakobus heeft gebeden. Ik vraag me af of zijn arrestatie niet op hen overkwam als iets wat op zijn dood zou uitlopen, en of ze daarom niet zo wanhopig waren. Misschien hielden ze geen gebedsbijeenkomsten die de hele nacht duurden voor hem. Petrus en Johannes waren tenslotte al twee keer eerder gearresteerd en waren niet gedood. Ze waren vrijgelaten. Misschien zag de gemeente de arrestatie van Jakobus dus niet als zo'n grote crisis, totdat Jakobus daadwerkelijk werd gedood, wellicht tot hun verbazing.

Nu Petrus in hetzelfde gevaar verkeert, zetten ze alles op alles. Ze bidden dag en nacht, zoals we zullen zien. De gemeente bidt voortdurend tot God voor Petrus, omdat hij gevangenzit. En hij zit niet alleen gevangen, maar zal vrijwel zeker sterven als Herodes zijn plannen uitvoert.

Vers 6:

9

Een engel bevrijdt Petrus

Toen Herodes hem zou voorleiden, sliep Petrus die nacht tussen twee soldaten, geboeid met twee ketenen; en de bewakers voor de deur bewaakten de gevangenis. En zie, er stond een engel van de Heere en er scheen een licht in het vertrek, en door Petrus in de zij te porren, wekte hij hem en zei: Sta snel op. En zijn ketenen vielen van zijn handen af. En de engel zei tegen hem: Doe uw gordel om en bind uw sandalen aan. En hij deed dat. En hij zei tegen hem: Sla uw bovenkleed om en volg mij. En hij ging naar buiten en volgde hem, en hij wist niet dat het werkelijkheid was wat er door de engel plaatsvond, maar hij dacht dat hij een visioen zag. En toen zij langs de eerste en tweede wacht gegaan waren, kwamen zij bij de ijzeren poort die naar de stad leidt; die ging vanzelf voor hen open. En toen zij naar buiten gegaan waren, liepen zij één straat verder, en meteen ging de engel van hem weg. En toen Petrus tot zichzelf gekomen was, zei hij: Nu weet ik werkelijk dat de Heere Zijn engel uitgezonden heeft en mij verlost heeft uit de hand van Herodes en uit alles wat het Joodse volk verwachtte.

HANDELINGEN 12:6-11

Dit verhaal lijkt een beetje op een verhaal uit hoofdstuk 4, toen de apostelen in Jeruzalem gevangenzaten en er een engel kwam die hen bevrijdde en hun zei dat ze opnieuw in de tempel moesten gaan spreken. Petrus maakt hier dus iets mee wat lijkt op wat hem eerder samen met de andere apostelen was overkomen.

Deze mannen wisten dat hun gevangenschap slechts zou voortduren zolang God dat wilde, want engelen hadden hen minstens twee keer uit de gevangenis bevrijd. Als God het twee keer kon doen, kon Hij het een onbeperkt aantal keren doen. Het feit dat God

ons niet bevrijdt, moet worden begrepen vanuit de gedachte dat Hij het zou kunnen als Hij dat wilde.

Paulus bracht twee jaar door in de gevangenis in Caesarea en nog eens twee jaar in de gevangenis in Rome, aan het einde van het boek Handelingen, en geen engelen bevrijdden hem. Het is interessant dat Jakobus ter dood werd gebracht. God had ook een engel kunnen sturen om hem te bevrijden, maar dat deed Hij niet. Er valt geen verklaring te geven voor Gods persoonlijke wil voor verschillende mensen.

10

God bevrijdt wanneer Hij dat wil

Maar één ding zien we telkens wanneer God iemand geneest in de Schrift, of wanneer iemand van de dood wordt gered of uit de gevangenis wordt bevrijd: God laat zien: 'Ik kan dit aan. Dit is niet te groot voor Mij. Ik kan dit oplossen.' Maar Hij lost het niet altijd op. De meeste mensen worden niet genezen. Bij de meeste mensen in de gevangenis komen geen engelen om hen te bevrijden. Maar wanneer dat niet gebeurt, moeten we begrijpen dat God een engel zou kunnen sturen als Hij dat wilde, en dat Hij zou kunnen genezen als Hij dat wilde. Als Hij dat wilde, zou Hij al deze dingen kunnen doen. Hij heeft het eerder gedaan. Hij heeft laten zien wat Hij kan doen. Daarom behoort dit tot onze geestelijke bagage: als God niet wil dat ik hier ben, zal ik hier niet zijn. Het feit dat ik nog steeds hier ben, betekent dat Hij wil dat ik hier ben. Als Hij niet wilde dat ik in deze gevangenis zat, zou Hij de deuren openen. Hij weet hoe dat moet. Als Hij niet wilde dat ik ziek was, zou Hij mij genezen. Hij weet ook hoe Hij dat moet doen.

In deze gevallen waarin God zoiets doet, valt niet te voorspellen wanneer Hij dat voor iemand wel zal doen en wanneer Hij het niet zal doen. Maar meestal doet Hij het niet. Paulus zei in 2 Korinthe dat hij vaak in gevangenschappen had gezeten. Hij zat dikwijls gevangen. Maar we lezen nergens dat er ooit een engel kwam die hem uit de gevangenis liet. Dit overkomt Petrus, interessant genoeg, tweemaal. Het is ook interessant dat dit ongetwijfeld gebeurde om hem van de dood te redden, terwijl het

toch Gods wil was dat Petrus later als martelaar zou sterven. Waarom toen wel en nu niet? Waarom de ene keer wel en de andere keer niet? Dat komt doordat God op elk detail let. Hij heeft een doel met jouw leven. Hij zei dat de haren op je hoofd geteld zijn:

En ook de haren van uw hoofd zijn alle geteld.

MATTHEÛS 10:30

Jezus zei zelfs tegen de discipelen:

Worden niet twee musjes voor een penninkje verkocht? En niet een van die zal op de aarde vallen buiten uw Vader om. En ook de haren van uw hoofd zijn alle geteld. Wees dus niet bevreesd, u gaat veel musjes te boven.

MATTHEÛS 10:29-31

Dat betekent dat mensen niet sterven zonder dat het Gods wil is dat ze sterven.

11

Petrus gaat naar het huis van Maria

De engel moet hem wakker maken. Hij slaapt als een roos, en daarom leidt de engel hem naar buiten. Ze gaan langs de eerste en de tweede wachtpost. Blijkbaar slapen de bewakers of merken ze niets. De grote ijzeren poort van het hele gevangeniscomplex gaat vanzelf open. Ze lopen de straat op. De engel loopt een eind met hem mee door de straat en verdwijnt dan.

Petrus zegt vervolgens in vers 12:

En toen dit tot hem doorgedrongen was, ging hij naar het huis van Maria, de moeder van Johannes, die ook Markus genoemd werd, waar velen bijeenwaren en baden.

HANDELINGEN 12:12

Toen Petrus merkte dat hij uit de gevangenis was bevrijd, ging hij naar een plek waar hij de christenen bijeen wist te vinden. Het was het huis van Maria, de moeder van Johannes, die de naam Markus droeg. Deze man Johannes, die Markus heette, wordt soms Johannes genoemd. In het boek Handelingen wordt hij meestal Johannes genoemd. In sommige brieven wordt hij Markus genoemd. Paulus verwijst naar hem wanneer hij aan Timotheüs schrijft, en ook Petrus verwijst naar Markus als:

en Markus, mijn zoon.

1 PETRUS 5:13

In 1 Petrus, hoofdstuk 5 en vers 13, spreekt hij over Markus als iemand die voor hem als een zoon was, zoals Paulus dat ook met Timotheüs deed. Hij bedoelt niet dat Markus letterlijk zijn zoon was, maar dat hij als het ware zijn protegé was, zijn zoon in het geloof, degene die hem diende zoals een zoon zijn vader dient. Dat zei Paulus over Timotheüs. Dat zei Petrus over Markus.

12

Rhodé herkent Petrus aan de poort

In die tijd was Markus niet bij Petrus, hoewel de moeder van Markus een huis in Jeruzalem had dat blijkbaar groot genoeg was om de gemeente er bijeen te laten komen. Veel mensen denken dat dit misschien wel het huis was waar het laatste avondmaal had plaatsgevonden. De moeder van Johannes Markus stelde haar huis in de dagen na Pinksteren open voor de gemeente. Misschien deed ze dat in de dagen daarvoor ook al. Dat weten we niet. Maar één ding waarop dit wijst, is dat niet iedereen zijn huis verkocht. De Bijbel zegt wel dat de christenen in Jeruzalem huizen en landerijen verkochten om de armen te helpen, maar sommigen hielden hun huis kennelijk. Ze moesten tenslotte ergens wonen, en de christenen moesten ergens samenkomen. Dit is een van de plaatsen waar ze samenkwamen.

Petrus wist blijkbaar dat hij daar christenen zou aantreffen die aan het bidden waren, dus midden in de nacht klopt hij op de deur. Een dienstmeisje, Rhodé, hoort hem kloppen. Ze zegt: „Wie is daar?” Hij zegt: „Petrus.” Ze is zo opgewonden dat ze de deur

niet opendoet. Ze rent terug en zegt:

„Petrus staat voor de poort.”

Ze zeggen: „Dat kan hij niet zijn”, maar hij blijft kloppen. Ze zeggen tegen haar:

En toen dit tot hem doorgedrongen was, ging hij naar het huis van Maria, de moeder van Johannes, die ook Markus genoemd werd, waar velen bijeenwaren en baden. Toen Petrus aan de deur van de poort klopte, ging er een dienstmeisje naartoe om te luisteren, van wie de naam Rhodé was. En toen zij de stem van Petrus herkende, deed zij van blijdschap de poort niet open, maar rende naar binnen en berichtte dat Petrus voor de poort stond. En zij zeiden tegen haar: U bent buiten zinnen! Maar zij hield vol dat het zo was. En zij zeiden: Het is zijn engel. Maar Petrus bleef kloppen; en toen zij opengedaan hadden, zagen zij hem en waren buiten zichzelf. En hij gebaarde hun met de hand dat zij zwijgen moesten, en hij vertelde hun hoe de Heere hem uit de gevangenis geleid had en zei: Vertel dit aan Jakobus en de broeders. En hij ging naar buiten en reisde naar een andere plaats.

HANDELINGEN 12:12-17

De volgende ochtend ontstond er grote opschudding onder de soldaten over wat er met Petrus gebeurd was. Herodes liet naar hem zoeken, maar vond hem niet. Hij ondervroeg de bewakers en gaf bevel hen ter dood te brengen. Daarna vertrok Herodes van Judea naar Caesarea en bleef daar.

Dat wil zeggen dat Herodes van Judea naar Caesarea ging.

Dat is interessant. Ze moet zijn blijven volhouden: „Nee, ik weet dat het Petrus is. Ik heb door het gat gekeken en hij lijkt op hem”, of zoiets. Ik weet het niet. Ze hield vol dat hij het was.

Ik weet niet waarom ze niet gewoon de deur opendeed, maar ze was zo opgewonden dat ze iedereen wilde laten weten dat hij daar was. En ze zeiden:

Het is zijn engel.

13

De betekenis van ‘zijn engel’

Dat is moeilijk uit te leggen. Niemand weet precies wat ze bedoelden met „zijn engel”. Sommigen geloven dat de Joden ervan overtuigd waren dat iedereen een beschermengel had die er werkelijk uitzag zoals jij, dat jouw beschermengel hetzelfde uiterlijk had als jij. Daar is natuurlijk niets in de Bijbel wat dat ondersteunt, maar er bestond, in elk geval in de tweede eeuw, een Joodse traditie dat dit zo was. Misschien bestond die in die tijd ook. Misschien dachten ze dat de beschermengel van Petrus gekomen was. Maar waarom zou zijn beschermengel komen?

Sommige mensen denken dat het misschien naar zijn eigen geest verwees, dat ze dachten dat hij in de gevangenis gestorven was en dat zijn geest, zijn spook, voor de deur stond. Of het kan iets veel minder vreemds zijn dan elk van die twee gedachten. Het kan eenvoudig zo zijn dat het woord engel boodschapper betekent. Het woord angelos is in het Grieks het gewone woord voor boodschapper. In de Bijbel wordt het voor engelen gebruikt. Het woord angel is in feite de verengelste vorm van het woord angelos. Maar het Griekse woord werd ook voor gewone boodschappers gebruikt, voor mensen. Toen Johannes vanuit de gevangenis twee boodschappers stuurde om met Jezus te spreken, zoals we in de Evangeliën lezen, staat er angeloi, engelen. Het waren geen engelen uit de hemel. Het waren gewoon boodschappers. Een menselijke boodschapper en een hemelse boodschapper werden met hetzelfde woord aangeduid.

Toen ze zeiden: „Het is zijn boodschapper”, kunnen ze eenvoudig hebben bedoeld: „Je hebt hem verkeerd begrepen. Als hij zei dat hij een boodschap van Petrus heeft, heeft Petrus misschien vanuit de gevangenis een boodschapper naar ons gestuurd. Hij kan zelf niet uit de gevangenis zijn. Misschien heeft hij ons een boodschap gestuurd.

Misschien is het zijn boodschapper.” Ik weet niet wat ze bedoelden, maar die laatste suggestie is de minst vreemde van de verschillende manieren waarop je het zou kunnen opvatten.

14

Jakobus de Rechtvaardige als leider

Toen hij binnenkwam, waren ze allemaal opgewonden, en hij gebaarde met zijn hand dat ze stil moesten zijn. Dit moest een geheime bijeenkomst zijn. „Ik zit hier in de problemen. Ik ben op de vlucht. Ik heb hier zojuist een ontsnapping uit de gevangenis bewerkstelligd en ze zullen me al snel gaan zoeken.” Dus vertelt hij hun hoe het gebeurd is, hoe hij vrijgelaten is. En hij zegt:

Ga het Jakobus en de andere broeders vertellen.

Aan het begin van dit hoofdstuk was Jakobus, de broer van Johannes, de zoon van Zebedeüs, dood. We weten dus dat hij het niet over die Jakobus heeft. Er staat niet welke Jakobus hij bedoelt, maar er bestaat geen twijfel over welke Jakobus hij bedoelt. Want na de dood van Jakobus, de zoon van Zebedeüs, vervulde een andere Jakobus, de broer van Jezus, min of meer de rol van Jakobus, de zoon van Zebedeüs. De drie voornaamste leiders onder de apostelen in de tijd van Jezus waren Petrus, Jakobus en Johannes, de broers. In de tijd van Paulus lezen we in Galaten hoofdstuk 2 dat Petrus, Jakobus en Johannes de steunpilaren van de gemeente waren. Maar die Jakobus is Jakobus, de broer van Jezus.

De vroege gemeente noemde hem Jakobus de Rechtvaardige, omdat hij een zeer rechtvaardig man was, die niet alleen door de christenen maar ook door de Joden zeer gerespecteerd werd. Bij Eusebius staat een beschrijving van Jakobus de Rechtvaardige. Eusebius spreekt in boek 2, hoofdstuk 1, over deze Jakobus. Niet over degene die onthoofd werd, maar over degene over wie Petrus zegt dat ze het hem moeten gaan vertellen. Er staat: „Deze Jakobus dan, aan wie de ouden vanwege de voortreffelijkheid van zijn deugden de bijnaam de Rechtvaardige gaven, was de eerste die het bisschopsambt van de gemeente in Jeruzalem ontving.”

Maar Clemens stelt het in het zesde boek van zijn Onderwijzingen als volgt voor: „Petrus, Jakobus en Johannes streden na de hemelvaart van onze Zaligmaker niet om de eer, hoewel onze Heere hun de voorkeur had gegeven, maar zij kozen Jakobus de Rechtvaardige als bisschop van Jeruzalem.” Dat is wat Eusebius aanhaalt als iets wat Clemens gezegd heeft. Clemens gaat verder: „De Heere schonk na Zijn opstanding de gave van kennis aan Jakobus de Rechtvaardige, aan Johannes en Petrus. Zij droegen die over aan de overige apostelen, en die weer aan de zeventig, van wie Barnabas er één was. Er waren echter twee mannen die Jakobus heetten. De ene werd de Rechtvaardige genoemd en werd van de vleugel van de tempel geworpen.”

Dat gaat later over de dood van deze Jakobus, die door Josephus is opgetekend. Het is interessant dat Josephus geen christen is, maar een Joodse geschiedschrijver, en dat hij daadwerkelijk de dood van Jakobus de Rechtvaardige optekent, iets wat de Bijbel niet doet. Hij stierf als martelaar. Hij werd van de vleugel van de tempel geworpen en met een vollersknuppel doodgeslagen. „En er is nog een andere Jakobus, die onthoofd werd”, zegt Clemens, zoals aangehaald door Eusebius.

15

Petrus draagt de leiding over

Beide Jakobussen worden dus genoemd in Handelingen 12. Jakobus, de oorspronkelijke apostel, wordt onthoofd, en Jakobus, de broer van Jezus, wordt ook genoemd. Waarom zei Petrus nu:

Vertel dit aan Jakobus en de broeders.

HANDELINGEN 12:17

Tot op dit punt leek Petrus de voornaamste woordvoerder van de gemeente in Jeruzalem te zijn. Dat was hij zeker in de eerste hoofdstukken van Handelingen, en we lezen nergens dat daarin iets veranderd was. Maar ik vermoed, zoals ook Clemens zei, dat de apostelen Jakobus, Johannes en Petrus alle drie hadden afgesproken Jakobus de Rechtvaardige aan te stellen om toezicht te houden op de gemeente in Jeruzalem. Ze gingen ervan uit dat ze zelf zouden moeten vertrekken. Jezus had hun tenslotte gezegd

dat ze de hele wereld in moesten gaan en het evangelie moesten verkondigen. In de eerste jaren van de gemeente hielden de apostelen zelf toezicht op de gemeente in Jeruzalem. Maar ongetwijfeld was al eerder afgesproken dat Jakobus, de broer van Jezus, de leiding over de gemeente in Jeruzalem op zich zou nemen wanneer zij moesten vertrekken. We zien dat hij dat deed. Op dit punt nam hij inderdaad de leiding over de gemeente in Jeruzalem op zich, omdat Petrus wegging. Petrus was tot dan toe beschikbaar geweest, en Jakobus en Johannes ook. Maar nu was Jakobus dood. Petrus ging naar onbekende streken, totdat Herodes stierf. Over Johannes weten we niets. Misschien was Johannes al op reis. Ik weet niet zeker waar Johannes was, dus daarover hebben we geen verslag.

Maar ik denk dat Petrus, wanneer hij zegt: ‘Ga Jakobus vertellen dat ik de stad verlaat,’ eigenlijk zegt: ‘Dit is jouw teken. Ik heb je gezegd dat je het op een bepaald moment zou moeten overnemen. Dit is het moment om dat te doen.’ Ik denk dat ‘vertel het Jakobus’ Petrus’ manier was om te zeggen: ‘Laat Jakobus weten dat het tijd is dat hij naar voren treedt en de positie inneemt waarin wij hem hebben aangesteld.’

16

Petrus’ onbekende toevluchtsoord

Er staat dat Petrus naar een andere plaats ging. Het is interessant dat er niet wordt vermeld waar hij heen ging. Er wordt ontzettend veel geografische informatie gegeven over de reizen van Paulus en zelfs over de eerdere reizen van Petrus, en er worden specifieke steden genoemd. Maar hier staat alleen dat hij naar een andere plaats ging, wat opzettelijk vaag lijkt. Tegen die tijd wist Lukas waarschijnlijk waar Petrus heen was gegaan. Lukas schreef dit tientallen jaren later, dus het zou niet langer een geheim zijn geweest waar Petrus was geweest. Toch vermeldt hij het niet.

Ik vermoed dat dit komt doordat Petrus voortvluchtig was voor het gerecht. Wie hem ook had opgenomen, misschien zelfs op een later tijdstip, had gevaar kunnen lopen als de Romeinse autoriteiten lazen dat die persoon een voortvluchtige voor Herodes had opgenomen, ook al was Herodes gestorven tegen de tijd dat Handelingen werd geschreven. Petrus was immers uit de gevangenis ontsnapt en voor een Romeinse gezagsdrager gevlucht, en iemand nam hem op. Iemand bood hem onderdak, en dat

zou illegaal zijn geweest. Het is mogelijk dat degene die hem onderdak bood nog in leven was en vervolgd had kunnen worden als Lukas diens identiteit bekend had gemaakt. Dat is de enige reden die ik kan bedenken waarom hij de specifieke plaats waar Petrus heen ging niet zou noemen: waarschijnlijk om zijn medeplichtigen te beschermen, degenen die hem hulp boden en zijn vlucht mogelijk maakten.

Wie deed dat? Het kan iedereen zijn geweest, want inmiddels waren er overal gemeenten. Hij had naar vrijwel elke gemeente kunnen gaan. Maar uit Galaten 2 weten we dat Petrus op een bepaald moment naar Antiochië ging. Misschien was dit het moment waarop hij daarheen ging. In Galaten 2 spreekt Paulus over een tijd waarin Petrus naar Antiochië kwam. Hij geeft niet aan wanneer dat was, maar hij noemt het onmiddellijk nadat hij de reis van hem en Barnabas naar Jeruzalem heeft genoemd, toen zij het geld afleverden. Dat is wat we aan het einde van hoofdstuk 11 tegenkwamen. Hij spreekt over het bezoek dat hij aan de apostelen bracht toen hij het geld afleverde.

Dan zegt hij in Galaten 2:11:

Maar toen Petrus naar Antiochië gekomen was, ging ik openlijk tegen hem in, omdat hij te veroordelen was.

GALATEN 2:11

Paulus zegt dat er een tijd was waarin Petrus naar Antiochië kwam en dat hij hem zelfs terecht moest wijzen. Dat is interessant. In het boek Handelingen staat nergens vermeld dat Petrus ooit naar Antiochië ging, hoewel hij dat misschien meerdere keren heeft gedaan zonder dat het in Handelingen is opgetekend. Maar we lezen op dit punt dat hij op de vlucht was en uit Judea moest vluchten. Antiochië zou een goed toevluchtsoord zijn. Er was daar tenslotte een nieuwe, bloeiende gemeente. Barnabas en Paulus waren daar gestationeerd, al waren ze er op dat moment misschien niet. Bovendien lag het in een ander land, zodat Herodes hem daar vermoedelijk niet zou kunnen achtervolgen.

Hoewel Petrus naar veel plaatsen gegaan kan zijn en we niets met zekerheid kunnen bewijzen, weten we uit het getuigenis van Paulus dat Petrus op enig moment in Antiochië was. Misschien was dit dat moment. Het zou een logisch moment voor

Petrus zijn geweest om daarheen te gaan.

17

Petrus en de heidenen in Antiochië

Er staat dat Petrus, toen hij in Antiochië was, er geen enkel probleem mee had om met de christenen uit de heidenen daar te eten en te drinken. Hij had natuurlijk zijn ervaring met Cornelius al gehad en wist dat het geoorloofd was. Maar in Galaten 2 staat dat Petrus zich uit die tafelgemeenschap met de heidenen terugtrok toen er mensen van Jakobus kwamen. Jakobus wordt daarmee erkend als de leider van de gemeente in Jeruzalem. De mensen die daarheen kwamen, kwamen uit Jeruzalem. Paulus zegt dat ze van Jakobus kwamen, omdat Jakobus in die tijd de leider in Jeruzalem was, precies de Jakobus over wie we zojuist spraken. Het tijdsbestek en de verwijzingen lijken dus te kloppen.

Wat er volgens Paulus in Antiochië gebeurde, is dat Petrus wist dat sommige christenen uit Jeruzalem er nog steeds wat moeite mee hadden dat de heidenen onbesneden waren en deel uitmaakten van de gemeente. Joden aten niet graag samen met heidenen. De gemeente in Jeruzalem had officieel erkend dat het aanvaardbaar was dat Petrus met Cornelius, een heiden, had gegeten. Er was dus een precedent. Petrus wist dat het niet verkeerd was, maar hij wist dat de gemeente in Jeruzalem maar heel weinig contact met heidenen had. Ze waren er waarschijnlijk nog steeds niet aan gewend om met heidenen te eten, en hun hele leven hadden ze dat als iets weerzinwekkends beschouwd. Toen de broeders van Jakobus, met andere woorden de broeders uit Jeruzalem, naar Antiochië kwamen, wist Petrus dus dat zij zich er enigszins ongemakkelijk bij zouden voelen dat hij tussen de heidenen at. Daarom trok hij zich uit die gemeenschap terug.

De reden dat Paulus dit niet tolereerde, is dat zij leefden in een tijd waarin de meesten nog moesten beslissen of heidenen onbesneden aanvaardbaar waren, en of een onbesneden gelovige heiden op hetzelfde niveau stond als een besneden gelovige Jood. Daarover was nog geen officiële beslissing genomen. In hoofdstuk 15, tijdens het concilie in Jeruzalem, zou er een officiële beslissing komen, maar dat was nog niet gebeurd. Er waren dus christenen die het prima vonden en christenen die dat niet

vonden, en er was nog geen officiële beslissing genomen. Petrus vond het prima, maar hij wist dat sommigen van deze mensen dat niet vonden, en daarom trok hij zich terug.

Daarmee gaf hij de heidenen de boodschap dat zij niet aanvaardbaar waren. Ze moeten echt in verwarring zijn geweest. Waarom vond Petrus het prima om met ons om te gaan totdat deze mannen kwamen? Nu doet hij alsof wij melaatsen zijn. Hij wil niet met ons omgaan. Paulus zag dit als een slecht precedent dat afbreuk deed aan de waarheid van het evangelie: dat de heidenen volledig aanvaardbaar waren en dat zich terugtrekken uit de tafelgemeenschap verdeeldheid veroorzaakte en zondig was. Hij wees Petrus erom terecht. Hij zei dat zelfs Barnabas korte tijd voor die intimidatie was gezwicht.

Barnabas kwam weer tot bezinning, en Petrus ook. We weten dat Petrus tijdens het concilie in Jeruzalem het woord voerde ten gunste van Paulus en zelfs enkele dingen aanhaalde, of bijna aanhaalde, waarmee Paulus hem in Galaten 2 had terechtgewezen. Petrus was nederig genoeg om te erkennen dat hij verkeerd handelde toen hij werd terechtgewezen. Wat interessant is, is dat iemand als Paulus, die nog maar betrekkelijk kort apostel was, vrijmoedig genoeg was om Petrus openlijk terecht te wijzen: Petrus, een van de oorspronkelijke apostelen en de oorspronkelijke leider van de gemeente in Jeruzalem. Maar Paulus keek kennelijk niet naar aanzien des persoons. Als iemand iets verkeerd deed, sprak hij hem daarop aan.

Ik denk dat Petrus in deze tijd waarschijnlijk daarheen ging; dit zou dan de niet nader genoemde bestemming zijn waarover we zojuist lazen. Dat zou een goede theorie zijn, omdat we weten dat hij op een bepaald moment naar Antiochië ging. Dit zou dat moment kunnen zijn.

18

De bewakers worden gestraft

Toen de soldaten de volgende ochtend ontdekten dat de cel van Petrus leeg was, konden ze op geen enkele manier verklaren wat er was gebeurd. Stel je voor dat je wakker wordt nadat je bij het inslapen aan een gevangene vastgeketend was, en

plotseling zitten jouw ketenen nog steeds om je handen, maar hij is verdwenen. Iemand heeft zijn ketenen losgemaakt. Daarna waren er vóór de uitgang van de gevangenis nog twee wachtposten. Hij ging langs beide wachtposten, en vervolgens zwaaide de grote poort open. Alle bewakers moeten hebben geslapen.

De Romeinse autoriteiten stonden het niet toe dat wachtposten in slaap vielen. Eerlijk gezegd geldt dat niet alleen voor Romeinse autoriteiten. In de meeste gevallen staat er de doodstraf op wanneer een wachtpost tijdens zijn wacht in slaap valt. In de Romeinse tijd was dat niet anders. Als je je gevangene kwijtraakte, raakte je je leven kwijt. Er staat dat Herodes beval hen ter dood te brengen. Ik heb altijd nogal medelijden gehad met die soldaten. Het waren gewone militairen die hun dienst vervulden en niets bijzonders verkeerd deden, behalve dat ze een onschuldige man bewaakten. Maar soldaten en politieagenten hebben niet altijd het recht om zelf onderscheid te maken. Ze volgen bevelen op. Deze mannen verloren uiteindelijk hun leven doordat Petrus aan hen ontsnapte.

Daarna vertrok Herodes van Judea naar Caesarea en bleef daar.

Voordat het hoofdstuk eindigt, volgt er nog één verhaal over Herodes. Het is het laatste verhaal over Herodes. Er staat:

19

Herodes, Tyrus en Sidon

En Herodes koesterde bittere vijandschap tegen de Tyriërs en Sidoniërs; maar zij kwamen eensgezind naar hem toe, en na Blastus, de kamerheer van de koning, overtuigd te hebben, vroegen zij om vrede, omdat hun land gevoed werd door dat van de koning.

HANDELINGEN 12:20

Dit is niet gemakkelijk te begrijpen. Het betekent dat Tyrus en Sidon twee Fenicische, of Libanese, steden ten noorden van Israël waren. Het waren vrije steden. Ze stonden niet onder koning Herodes, maar waren voor voedsel en graan wel afhankelijk van de gebieden waarover Herodes heerste. Herodes regelde de handelsovereenkomsten, ongeveer zoals Trump dat doet met ons en China. Hij regelde de handelsovereenkomsten tussen zijn land en deze mensen, en zij hadden zijn graan nodig. Ze moesten de handelskanalen openhouden, maar iets had hem boos op hen gemaakt.

Lukas vertelt ons niet wat het was, en we hebben geen idee. Ze hadden Herodes op de een of andere manier beledigd en waren bang dat de aanvoerlijnen voor het graan zouden worden afgesloten. Daarom besloten ze naar hem toe te gaan en opnieuw bij hem in het gevlij te komen, zodat ze op goede handelsvoet met hem konden blijven staan. Blastus was de kamerheer van Herodes, een hoge functionaris aan het hof van Herodes. Blijkbaar benaderden ze hem eerst en kregen ze hem aan hun kant, zodat ze met Herodes konden spreken.

We weten niet precies hoe dat alles voor hen afliep, maar in vers 21 staat:

En op een vastgestelde dag trok Herodes een koninklijk kleed aan en hield, op de rechterstoel gezeten, een toespraak tot hen. En het volk riep uit: Een stem van God en niet van een mens! En onmiddellijk sloeg een engel van de Heere hem, omdat hij God de eer niet gaf; en hij werd door de wormen gegeten en gaf de geest. En het Woord van God verbreidde zich en nam toe. Barnabas nu en Saulus keerden terug uit Jeruzalem na daar hun dienstwerk vervuld te hebben, en zij namen ook Johannes mee, die ook Markus genoemd werd.

HANDELINGEN 12:21-25

We hoorden voor het eerst over hem in vers 12. Nu zien we dat hij met hen teruggaat naar Antiochië. En later, wanneer Paulus en Barnabas op hun eerste reis gaan, nemen ze hem mee. Markus komt hier dus in beeld. Dat zal niet lang duren, maar op dit

moment is hij erbij.

20

Josephus als Joodse geschiedschrijver

Deze dood van Herodes is interessant, omdat die buiten de Bijbel wordt bevestigd door Josephus. Josephus was een Joodse geschiedschrijver uit de tijd van de apostelen. Hij was jonger dan zij. Hij werd, naar ik meen, in het jaar 35 na Christus in Jeruzalem geboren. Toen hij geboren werd, predikten Petrus, Jakobus en Johannes dus in Jeruzalem, en Josephus was een Joodse jongen die daar opgroeide.

Toen de Joodse Oorlog uitbrak, nam Josephus eraan deel als Joodse generaal. Maar vroeg in het conflict met de Romeinen werd hij gevangengenomen. Toen hij beseftte dat de Joden geen enkele hoop hadden om de Romeinen te verslaan, koos hij de kant van de Romeinen om te proberen de Joden tot overgave te bewegen. Titus, de Romeinse generaal voor de poorten van Jeruzalem, gebruikte Josephus als tolk om de Joden in hun eigen taal toe te spreken.

De Joden van nu mogen Josephus niet, omdat ze denken dat hij een overloper was. Hij werkte met de Romeinen samen, maar hij lijkt meer op Jeremia. Denk eraan: Jeremia wist dat Jeruzalem door de Babyloniërs verwoest zou worden, en daarom drong hij er bij de inwoners van Jeruzalem op aan zich over te geven. Daarvoor werd Jeremia gevangengezet. De Joden haatten Jeremia omdat hij dat deed, want hij drong er bij hun troepen op aan zich aan Babylon over te geven. God had tegen hen gezegd:

Zo zegt de HEERE: Wie in deze stad blijft, zal door het zwaard, door de honger of door de pest sterven, maar wie vertrekt naar de Chaldeeën, zal in leven blijven. Hij zal zijn leven tot buit hebben en in leven blijven.

JEREMIA 38:2

Jeremia drong aan op overgave, omdat hij zag dat het oordeel van God over Jeruzalem door middel van de Babyloniërs ophanden was. Josephus bevond zich in een vergelijkbare positie. Hij beseftte dat God Jeruzalem door middel van Rome zou oordelen. Josephus geloofde werkelijk dat hij een profeet was. Ik geloof niet dat hij een profeet was, maar hij beschouwde zichzelf als een profeet. Hij was niet eens een christen. Daarom denk ik niet dat hij een profeet was.

Hij slaagde er niet in zijn volksgenoten in Jeruzalem over te halen zich aan de Romeinen over te geven. Daarom werden ze voor het grootste deel uitgeroeid. Toen de gevangenen naar Rome werden meegenomen, ging Josephus met de Romeinen mee. Omdat hij in het laatste deel van de oorlog met hen had samengewerkt, kreeg hij van de Romeinse autoriteiten de opdracht om voor hen de geschiedenis op te schrijven.

Hij schreef twee belangrijke historische werken. Het ene heet Oudheden van de Joden en bevat de volledige geschiedenis van het Joodse volk. Het andere heet De Joodse Oorlog en gaat over de periode van oorlog tussen Rome en de Joden. Deze geschiedschrijving, die bijna net zo oud is als het Nieuwe Testament zelf, is wonderbaarlijk genoeg bewaard gebleven. Er zijn maar heel weinig boeken die tweeduizend jaar bewaard zijn gebleven, maar sommige zijn steeds overgeschreven. Daartoe behoren de boeken van het Nieuwe Testament en ook de werken van Josephus. Die zijn zeer nuttig, omdat Josephus ons veel bruikbare informatie geeft over de oorlog van de Joden, enzovoort.

21

Josephus over Herodes' laatste dagen

Maar één ding is interessant: Josephus had het boek Handelingen nooit gelezen. Hij was geen christen. Hij had geen toegang tot de christelijke documenten. Maar ook hij spreekt over de dood van Herodes, en Eusebius citeert Josephus. Ik zou Josephus zelf kunnen citeren, maar ik zal voorlezen wat Eusebius zegt wanneer hij Josephus citeert.

In boek twee, hoofdstuk tien van Eusebius staat:

“Maar hij, Herodes, had het derde jaar van zijn regering over heel Judea voltooid en kwam naar de stad Caesarea, die vroeger de Toren van Strato werd genoemd. Daar organiseerde hij openbare voorstellingen ter ere van Caesar, omdat hij wist dat het een soort feest ter gelegenheid van Caesars behoud was. Op dit feest kwam een groot aantal mensen bijeen die in de hele provincie de hoogste posities van macht en aanzien bekleedden. Op de tweede dag van de voorstellingen ging hij bij het aanbreken van de dag naar het theater, gekleed in een prachtig geweven gewaad dat volledig van zilver was vervaardigd. Daar schitterde het zilver wonderbaarlijk doordat het de eerste zonnestralen weerkaatste. Het weerkaatste een angstaanjagende en ontzagwekkende glans op de toeschouwers. Meteen begonnen de vleiers van alle kanten te roepen. Wat ze riepen, strekte hem echter niet tot welzijn. Ze noemden hem een god en smeekten om zijn goedertierenheid met woorden als deze: ‘Tot nu toe hebben wij u als mens gevreesd, maar voortaan erkennen wij dat u boven de natuur van stervelingen verheven bent.’ De koning wees hen niet terecht en wees de goddeloze vleierij ook niet af. Na korte tijd richtte hij zich op en zag hij een engel boven zijn hoofd zitten.”

Nu zegt Josephus in werkelijkheid dat hij boven zijn hoofd een uil zag. Om de een of andere reden citeert Eusebius Josephus verkeerd en zegt hij dat Herodes een engel zag. Waarschijnlijk komt dat doordat Eusebius Handelingen had gelezen en wist dat Herodes door een engel werd getroffen. Maar bij Josephus keek hij omhoog en zag hij een uil boven zijn hoofd.

Er staat bij Josephus een eerder verhaal over Herodes. Toen hij eens een gevangene was, zagen hij en enkele andere gevangenen een uil op een draad boven hen zitten, of op een touw of iets dergelijks. Een van de gevangenen, die zei dat hij zoiets als een waarzegger was, zei tegen Herodes: “De volgende keer dat je deze uil ziet, zal dat je ondergang betekenen.”

22

Herodes wordt ziek en sterft

Dat was enige tijd daarvoor gebeurd. Nu keek hij volgens Josephus bij deze gelegenheid omhoog, terwijl zijn zilveren gewaad glinsterde en alle mensen zeiden: ‘Je bent een god, geen mens.’ Toen zag hij die uil opnieuw. Hij wist dus dat dit het

voorteken was dat hij zou sterven. ‘Hij besepte onmiddellijk dat dit de oorzaak van rampspoed was, zoals het eens de oorzaak van zijn successen was geweest. En hij voelde een pijn die door zijn hart trok, en een plotselinge steek greep zijn ingewanden aan, die hem met grote hevigheid begonnen te kwellen.’ Toen wendde hij zich tot zijn vrienden en zei: ‘Ik, jullie god, krijg nu het bevel dit leven te verlaten, en het lot zal spoedig afrekenen met jullie onware beweringen over mij. Hij die jullie een onsterfelijke hebben genoemd, wordt nu gedwongen te sterven. Maar we moeten ons lot aanvaarden zoals het door God is bepaald.’ Dat zei Herodes tegen zijn vrienden.

Hij stierf. Het duurde volgens mij echter vijf dagen voordat hij stierf. Hij werd gekweld, en Lukas zegt:

hij werd door wormen opgegeten en stierf. Natuurlijk geeft Josephus ons geen medische diagnose van wat het was, maar hij liep voorovergebogen en kon niet rechtop staan. Hij leed verscheidene dagen ondraaglijke pijn, en toen stierf hij.

Wat interessant is, is dat zowel Josephus als Handelingen, zonder elkaar te raadplegen of van elkaar af te weten, vermelden dat dit hem overkwam omdat de mensen zeiden dat hij een god was en hij hen niet berispte. Josephus zegt dat hij hen niet berispte om hun goddeloosheid. Handelingen zegt:

Meteen sloeg de engel van de Heer hem, omdat hij God niet de eer gaf.

De dood van Herodes wordt dus bij Josephus en in Handelingen in zeer vergelijkbare bewoordingen beschreven. Dit zijn twee volkomen onafhankelijke verslagen, want Lukas kende het werk van Josephus niet en Josephus kende het werk van Lukas niet.

23

Gods oordeel over Herodes

En zo sterft de koning. We zien dus dat de gebeden van de gemeente niet alleen Petrus van Herodes bevrijdden, maar uiteindelijk de hele gemeente van Herodes bevrijdden doordat Herodes stierf. Dat de dood van Herodes een daad van God was, blijkt uit het feit dat Lukas zegt dat een engel van de Heere hem sloeg.

We zien dus dat de God van het Nieuwe Testament werkelijk niet zo anders is dan de God van het Oude Testament. Het is heel belangrijk dat we dit weten. We hebben zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament één God. Sommige mensen zeggen: ‘Maar God lijkt in het Oude Testament zo streng. Onan steekt zijn hand uit en raakt de ark van het verbond aan, en hij wordt ter plekke doodgeslagen. Nadab en Abihu brengen vreemd vuur in de tabernakel, en plotseling komt er vuur van God en verteert hen. Dit is een angstaanjagende God. Ik wou dat God in het Oude Testament even aardig was als Jezus in het Nieuwe Testament.’

Welnu, de God in het Nieuwe Testament is niet anders. Ananias en Saffira worden doodgeslagen omdat ze tegen de Heilige Geest liegen. Herodes wordt neergeslagen vanwege zijn goddeloosheid. Trouwens, Jezus, Die in het boek Openbaring het Lam wordt genoemd, is ook behoorlijk streng. De mensen roepen:

En zij zeiden tegen de bergen en de rotsen: Val op ons en verberg ons voor het aangezicht van Hem Die op de troon zit, en voor de toorn van het Lam. Want de grote dag van Zijn toorn is aangebroken en wie kan dan staande blijven?

OPENBARING 6:16-17

God is Dezelfde.

Het is alleen zo dat we in het Oude Testament een langere geschiedenis hebben, in feite ongeveer vierduizend jaar geschiedenis, en in het Nieuwe Testament slechts ongeveer veertig jaar of minder. We hebben in het Oude Testament dus meer gevallen waarin God in een periode van vierduizend jaar dit soort dingen doet, dan er in het Nieuwe Testament over een periode van veertig jaar zijn opgetekend. Maar we zien dat God ook in het Nieuwe Testament mensen nog steeds rechtstreeks oordeelt vanwege hun goddeloosheid.

Nogmaals, niet iedereen wordt op die manier geoordeeld. Niet iedereen die toestaat dat mensen hem aanbidden, wordt neergeslagen. Maar wanneer God zoiets doet, stelt Hij een voorbeeld. In wezen is het volgens mij Zijn manier om te zeggen: ‘Dit is wat Ik zou kunnen doen, en dit is wat Ik van dit soort gedrag vind. Als Ik het nu niet doe, heb

je dat nog in het vooruitzicht.' Voor mensen die God op deze manier blijven beledigen, heeft Hij hun al een teken gegeven van wat Hij hiervan vindt en wat volgens Hem het juiste oordeel daarvoor is.

We zien dus dat Paulus en Barnabas aan het einde terugkeerden naar Antiochië. Daar kregen ze voor het eerst hun opdracht om op zendingsreis naar de heidenwereld te gaan, in hoofdstuk 13. We komen terug bij hoofdstuk 13.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Handelingen 13:9
- Handelingen 12:1-4
- Mattheüs 20:22-23
- Handelingen 12:5
- Handelingen 12:6-11
- Mattheüs 10:30
- Mattheüs 10:29-31
- Handelingen 12:12
- 1 Petrus 5:13
- Handelingen 12:12-17
- Handelingen 12:17
- Galaten 2:11
- Handelingen 12:20
- Handelingen 12:21-25
- Jeremia 38:2
- Openbaring 6:16-17

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.